

VERENIGING VAN VRIENDEN ALLARD PIERSON MUSEUM

ARCHEOLOGISCH MUSEUM VAN DE UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

NIEUWSBRIEF

NR 1-APRIL 2012

POSTBUS 94057, 1090 GB, AMSTERDAM
TEL. (020) 525 25 57 (E-MAIL: VVAPM-UBA@UVA.NL)
ING 70.86.86

Beste Vrienden,

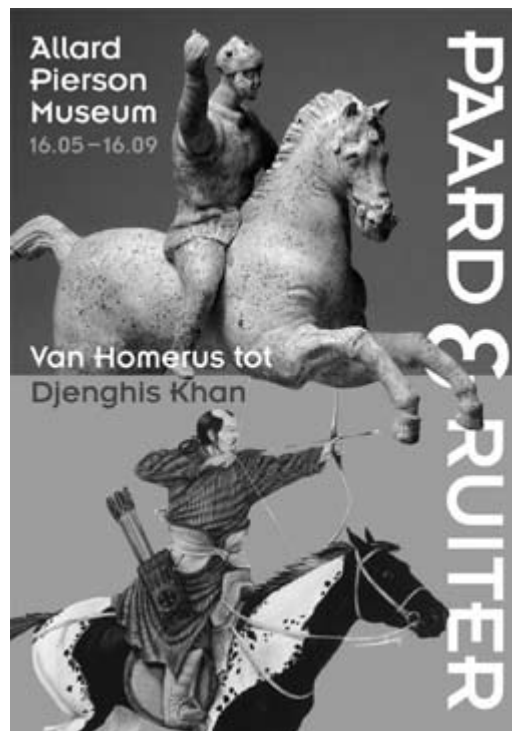
De Etrusken waren een groot succes. Toen kort voor de opening van de tentoonstelling een lever van een geofferd schaap op de Etruskische manier werd onderzocht, werd voorspeld dat het goed zou gaan met de tentoonstelling en dat is uitgekomen. In een mooie samenwerking met het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden kwamen de Etruskische man en vrouw uitgebreid voor het voetlicht. Veel bijzondere bruiklenen uit Italië, Engeland, België en Denemarken completeerden het verhaal over de aristocratie van de Etrusken in de bloeiperiode, vooral de 7de en 6de eeuw voor Christus. Vele tienduizenden bezoekers kwamen kijken maar nu is de tentoonstelling afgebroken en wordt er hard gewerkt aan het volgende project. De tentoonstelling Paard & Ruiter. Hieronder leest u er meer over.

Paard & Ruiter – van Homerus tot Djenghis Khan.

In de Griekse wereld (1300 – 300 v.Chr.) en op de steppen van Mongolië (600 – 1400 n. Chr.)

Vanaf 16 mei t/m 16 september is in het museum de dubbeltentoonstelling *Paard & Ruiter – van Homerus tot Djenghis Khan* te zien. De impact van paard en ruiter in de Grieks - Aegaeïsche wereld, het Nabije Oosten en Centraal-Azië staat hierbij centraal, waarbij twee culturen onder de loep worden genomen. De Griekse cultuur die door expansie steeds meer in aanraking kwam met ruiters en ruitervolken. En de stepperruiters in Mongolië, een nomadisch volk in Centraal-Azië, kwamen op hun beurt weer steeds meer in aanraking met culturen richting het westen.

Het Griekse deel van de tentoonstelling toont de opkomst en het gebruik van het paard als rijdier en statussymbool grofweg vanaf het Troje van Homerus tot en met Alexander de Grote, tussen 1300 en 300 v. Chr. In het andere deel van de tentoonstelling, het Mongoolse gedeelte, worden spectaculaire archeologische vondsten afkomstig uit drie rotsspleetgraven in Mongolië uit de zevende tot de veertiende eeuw n. Chr. getoond. Met de introductie van de stijgbeugel in de zevende eeuw begon de opmars van de steppevolkeren, die een hoogtepunt kende in de twaalfde eeuw rond Djenghis Khan. Zijn rijk strekte zich uit van China tot aan de Donau. Eerder was deze spectaculaire tentoonstelling te zien in het Landesmuseum in Bonn onder de titel: *Steppenkrieger. Reiternomaden des 7. - 14. Jahrhunderts in der Mongolei.*

Het Allard Pierson Museum confronteert en combineert met deze dubbeltentoonstelling voor het eerst zijn eigen klassieke collectie met vondsten uit een periode en gebied die normaal niet bestreken worden.

Opening

Bij deze nieuwsbrief treft u een uitnodiging aan voor de opening van de tentoonstelling op 15 mei aanstaande. Net als voor de opening van de Etruskententoonstelling in oktober 2011 wordt u gevraagd uw komst te melden. Dit kan via het e-mail adres zoals dat in de openingskaart staat vermeld. Heeft u geen beschikking over internet dan kunt u ook

een berichtje sturen aan het secretariaat van de Vereniging van Vrienden (adres in het briefhoofd van deze brief). Wij zorgen dan dat uw aanmelding doorgegeven wordt. Wij vinden het nog steeds zeer spijtig dat een aantal Vrienden de opening van de Etruskententoonstelling niet heeft kunnen bijwonen. Ditmaal zal er worden gezorgd voor voldoende plaatsen voor de Vrienden!

Blauwe Hemel

In de lange gang van het museum is een selectie van foto's en prenten door Matthea Dominique van Staden en fotograaf Jeroen Toirkens te zien. Hierbij heeft het huidige Mongolië als inspiratiebron gediend. Van 15 mei tot en met 16 september.

Allard Piersonmededelingen 105/106 en *Paard & Ruiter*

Bij de tentoonstelling verschijnen twee publicaties. Bij het Griekse deel van de tentoonstelling verschijnt een dubbelnummer van de Allard Piersonmededelingen waarin aandacht wordt besteed aan paarden en ruiters in de collectie van het museum.

Bij het Mongoolse deel verschijnt ook de publicatie *Paard & Ruiter op de steppe van Mongolië*. In deze publicatie komen de nomadische steppevolken uit Centraal-Azië aan bod, die in West-Europa lange tijd louter bekend waren door de veroveringstochten van Djenghis Khan. Naar aanleiding van recente archeologische vondsten en nieuw onderzoek, uitmondend in de tentoonstelling, staan ze nu opnieuw in de belangstelling. Het boek telt 96 pagina's en wordt uitgegeven door WBOOKS. Vrienden van het Allard Pierson Museum ontvangen € 3,- korting op dit boek: in plaats van € 17,95 betaalt u slechts € 14,95. Deze korting geldt alleen in de winkel van het museum, op vertoon van uw ledenpas en deze brief, en gedurende de periode van 15 mei tot en met 15 augustus 2012 (actiecode: 90193798).

Olieflesje in de vorm van een paardenhoofd. Met roodbruine verf is het leer van het halster en de teugels weergegeven.

Aardewerk, Griekenland, 550 v. Chr. (Allard Pierson Museum, 694)

Randprogrammering

Bij de tentoonstelling *Paard & Ruiter* is een uitgebreid activiteitenprogramma met onder andere instaprondleidingen (eigenlijk zouden we moeten spreken van opstaprondleidingen!), lezingen, workshops en kindermiddagen.

Rondleidingen

Elke laatste zondag van de maand (m.u.v. juli) kunnen bezoekers van de tentoonstelling deelnemen aan een gratis **rondleiding**.

Data: **zondag 27 mei, 24 juni en 26 augustus**
Aanvang: **14.00 uur**. Aanmelding vooraf is niet mogelijk. Gratis voor bezoekers van de tentoonstelling (max. 15 personen per rondleiding). Bij

grote belangstelling wordt de rondleiding een uur later herhaald! Maar vol is vol.

Lezingen op de woensdagmiddag.

Data: **23 mei, 30 mei, 6 juni, 20 juni, 11 juli, 5 september, 12 september**

Aanvang: **15.00 uur**

Locatie: Nina van Leerzaal van het museum
Aanmelding vooraf is niet mogelijk (maximaal aantal deelnemers is 75).

Woensdag 23 mei

Paard en Ruiter. Van Homerus tot Djenghis Khan, door drs. Marian Schilder, hoofd Publiekspresentaties UvA Erfgoed en projectleider van de tentoonstelling.

De tentoonstelling *Paard & Ruiter. Van Homerus tot Djenghis Khan* confronteert twee verschillende werelden met elkaar. Het deel over de Griekse wereld is gebaseerd op de collectie van het Allard Pierson Museum, het deel over de steppe op Mongolië is als tentoonstelling overgenomen uit het LVR LandesMuseum Bonn en de objecten zijn in bruikleen van de Academie van Wetenschappen in Mongolië. Marian Schilder geeft vanuit de praktijk een kijkje achter de schermen. Wat zijn de uitgangspunten voor programmering? Welke partijen zijn bij dit tentoonstellingsproject betrokken? Wie werken er allemaal aan mee? Wat komt er bij een tentoonstelling kijken?

Woensdag 30 mei

Het getemde paard, door prof. dr. René van Weeren, hoogleraar biologie van het spierskelet-stelsel van het paard aan de Universiteit Utrecht, faculteit Diergeneeskunde.

Centraal staan de domesticatiegeschiedenis van het paard en de cruciale rol die het paard in veel culturen gespeeld heeft. Zonder paarden was Djengis Khan nooit tot aan de Donau gekomen, maar had ook op andere momenten de wereldgeschiedenis een andere wending kunnen nemen. Bijzonder aspect is dat het hier om levende dieren met een hoge aaibaarheidsfactor gaat waardoor ook emotionele en ethische factoren een rol spelen.

Woensdag 6 juni

Man en paard-en-wagen in Griekenland, door prof. dr. Joost Crouwel emeritus bijzonder hoogleraar Archeologie aan de Universiteit van Amsterdam en expert op het gebied van paarden en wagens in de oudheid.

Het rotsachtige en droge landschap van grote delen van Griekenland was niet echt geschikt voor het paard. Het dier werd er ook niet voor zijn vlees gefokt of als werkdier gebruikt. Daar had men ossen, ezels en muil dieren voor, die in Griekenland beter op hun plaats waren.

Paarden fungeerden vanaf de 17de en 16de eeuw v. Chr. in Griekenland als trekdieren van speciale, tweewielige voertuigen, zgn. *chariots*. Dit gebruik was uit het Nabije Oosten overgenomen. Daarnaast werden paarden ook bereden.

In de lezing wordt ingegaan op de relatie tussen man en paard in Griekenland en op het gebruik van *chariots* dat in de loop der tijd veranderde van -voornamelijk - militaire "taxi" in racewagen. Daarbij ging het vooral om vierspannen van vurige hengsten. Deze boden een spannend, spectaculair schouwspel tijdens de Olympische en andere Spelen.

Woensdag 20 juni

Paard en ruiter in de Griekse wereld van Homerus tot Alexander de Grote, door dr. Josho Brouwers, mediterrane archeoloog.

In het Oude Griekenland was het paard bij uitstek een statusverhogend symbool van de elite. In de lezing wordt ingegaan op de ontwikkelingen in Griekenland op het gebied van paarden en ruitery, vooral in oorlogstijd. Daarbij wordt de Homerische epiek behandeld, die waarschijnlijk toegeschreven dient te worden aan óf de late bronstijd (ca. 1350- 1200 v. Chr.) óf de vroege ijzertijd (ca. 1000-700 v. Chr.). Vervolgens wordt een historisch overzicht geschetst vanaf ongeveer de late achtste eeuw v. Chr. tot aan de dood van Alexander de Grote in 323 v. Chr.

Woensdag 11 juli

Het ontstaan van het Mongoolse Rijk van Djenghis Khan, door dr. Gabrielle van den Berg, Universiteit Leiden, School of Middle Eastern Studies, Institute for Area Studies.

Djengis Khan is één van de meest tot de verbeelding sprekende figuren uit de geschiedenis. Over zijn leven en dat van zijn opvolgers is veel informatie voorhanden, te vinden in allerhande bronnen, waaronder het beroemde reisverhaal van Marco Polo. De veroveringen van de Mongolen vormen een keerpunt in de geschiedenis van Eurazië. Kunnen we spreken van een 'Tataars juk' of van een 'Pax Mongolica'? Wat waren de drijfveren van Djengis Khan en zijn troepen? Hoe slaagde een groep steppe-nomaden erin om het grootste aangesloten wereldrijk ooit op te bouwen en in stand te houden? Het succesverhaal van de Mongolen toont aan dat globalisering geen recent verschijnsel is.

Woensdag 5 september (spreker onder voorbehoud) *Stippeland, berichten uit Mongolië*, door dr. Tjalling Halbertsma, verbonden aan de Nederlandse ambassade in Mongolië en auteur van diverse boeken over Mongolië. Tjalling Halbertsma heeft aangegeven dat hij voor een aansprekende vervanger zal zorgen, als hij zelf verhinderd mocht zijn.

Woensdag 12 september

Op het ritme van het paard: Mongoolse muziek en de rol van het paard, door drs. Miriam Brenner, musicologe, richtte zich voor haar Master aan de UvA op evolutie van muziek in Centraal-Azië, vooral op boventoonzang, identiteit, muziekgroepen en de binding met natuur. Miriam L. Brenner is bestuurslid van de Bake Society for Performing Arts Worldwide te Amsterdam, is werkzaam als programmeur bij internationaal muziekfestival Music Meeting en als producent bij podium RASA.

Zondagmiddag 3 juni 2012

Aanvang: 14.00 uur

Workshop Boventoonzang, door Mark van Tongeren, zanger / musicoloog en auteur van Overtone Singing. In 1993 toog Mark van Tongeren voor het eerst naar Zuid-Siberië om onderzoek te doen naar het keelzingen, waarbij één zanger meerdere tonen tegelijk ten gehore brengt. Sindsdien zoekt hij als musicus / performer / onderzoeker de grenzen van het menselijk stembereik, van muziek en geluid, en van het gehoor op. Als ervaren workshopleider weet hij met aantekelijke oefeningen verborgen muzikale dimensies aan nietsvermoedende deelnemers te ontfutselen. Hij rondt momenteel zijn promotieonderzoek af aan de Universiteit Leiden (Academie der Kunsten), getiteld: 'Grenzen van het Hoorbare. Over de Meerstemmigheid van het Lichaam.'

<http://www.fusica.nl>

Kosten: € 5 p.p.

(exclusief toegangskaartje tentoonstelling)

Aanmelding vooraf verplicht via

allard.pierson.museum@uva.nl

o.v.v. workshop Paard & Ruiter

Kindermiddagen *Leven in een tent op de eerste zondag van de maand (m.u.v. augustus)*

Data: 3 juni, 1 juli en 9 september

Aanvang: 14.00 uur

Kosten: gratis voor de kinderen (7-11 jaar) die de tentoonstelling bezoeken (exclusief toegangskaartje)

Aanmelding vooraf verplicht via

allard.pierson.museum@uva.nl o.v.v. kindermiddag *leven in een tent* (maximaal 15 kinderen per groep)

Leven in een tent

In Mongolië leven veel mensen in een tent, een yurt, die ze heel snel kunnen opbouwen en afbreken. Waarom leven deze mensen in een tent? Hoe ziet de yurt eruit? Wat staat er in? Ontdek het zelf.

Bronzen paardje.

De vorm van dit paardje is typisch voor Geometrische kunst. De essentie van het paard is in dit elegante beeldje vereeuwigd. Brons, Griekenland, 750-723 v. Chr.

(Allard Pierson Museum, 1344)

ErfgoedLab

Tot en met 13 mei staat bij de Bijzondere Collecties de Aesthede ontwerpcomputer tentoongesteld. Het naastgelegen UvA ErfgoedLab besteedt uitgebreid aandacht aan deze mythische computer. De Aesthede is een mijlpaal in het digitale grafisch ontwerpproces.

Vanaf begin juni is er een studentenproject (media-studies en restauratie) in het Erfgoedlab.

Senaat

Begin van dit jaar hebben de Vrienden een brief gekregen over de Senaat van het museum, een groep mensen en bedrijven die het museum financieel steunen bij de plannen voor de verbouwing en herinrichting. Enkele senatoren hebben zich inmiddels gemeld. De oude directeurskamer van het museum wordt opgeknapt en in oude luister hersteld en zal vanaf begin juni als Senaatskamer fungeren. Voor meer informatie over de Senaat kunt u terecht bij het secretariaat.

Van het secretariaat

Graag willen wij u beter op de hoogte brengen van actuele activiteiten in het museum. Daarvoor zullen wij een nieuwsbrief via de e-mail in het leven roepen. De gewone nieuwsbrief blijft natuurlijk bestaan maar daarnaast informeren wij u ook graag digitaal. Als u van deze service gebruik wilt maken verzoeken wij u uw mail adres door te geven aan het secretariaat van de Vereniging via vvapm-uba@uva.nl, o.v.v. 'digitale nieuwsbrief'

Wanbetalers

Helaas heeft de vereniging ook dit jaar weer te maken met een aantal Vrienden dat hun contributie nog niet heeft betaald. Vriendelijk vragen wij u dat met spoed alsnog te doen. Wij maken kosten voor onze activiteiten en binnenkort komt de nieuwe Allard Pierson *mededelingen* uit. Diegenen die hun contributie niet hebben betaald, moeten wij helaas uitschrijven en zij ontvangen dan ook geen publicaties meer.

In de vorige nieuwsbrief werd geschreven over een excursie naar de Sagalossos tentoonstelling in het Gallo Romeins museum in Tongeren. Besloten is om deze plannen op dit moment niet uit te voeren.

Troje. Stad, Homerus en Turkije.

De volgende nieuwsbrief zal kort na de zomer worden verstuurd. Daarin meer nieuws over de activiteiten in het najaar en de aankondiging van een spectaculaire tentoonstelling over Troje! In 2012 staan Turkije en Nederland stil bij 400 jaar onderlinge diplomatieke betrekkingen. In het kader van dit feestelijke herdenkingsjaar organiseert het museum van 7 december 2012 t/m 5 mei 2013 de tentoonstelling *Troje. Stad, Homerus en Turkije*. De tentoonstelling geeft aan de hand van de zeer tot de verbeelding sprekende onderwerpen Troje en Homerus een beeld van de Turkse omgang met dit cultureel erfgoed dat aan de basis ligt van de Europese cultuur. Is het Homerische erfgoed gedeeld erfgoed van Turkije en het westen? De bezoeker krijgt inzicht in de receptie van Homerus in Turkije en wordt ondergedompeld in de Trojaanse wereld aan de hand van topstukken uit Troje uit Turkse archeologische collecties en de eigen collecties van het Allard Pierson Museum.

Myceens mengvat (krater) met afbeelding van een ruiter, strijdswagen en een lopende figuur met zwaard. Aardewerk, gemaakt op de Peloponnesos, gevonden op Cyprus, ca. 1300-1250 v. Chr.

(Allard Pierson Museum, 1856)

Kijk voor meer informatie op www.allardpiersonmuseum.nl